

T.B.M.M.
CUMHURİYET HALK PARTİSİ
Grup Başkanlığı
Tarih: 16 Mart 2020
Sayı: 1186

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞINA

Milletvekili Seçimi Kanunu, Siyasi Partiler Kanunu, Mahalli İdareler ile Mahalle Muhtarlıkları ve İhtiyar Heyetleri Seçimi Hakkında Kanun ile Seçimlerin Temel Hükümleri ve Seçmen Kütükleri Hakkında Kanunda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Teklifimiz gerekçesi ile birlikte ekte sunulmuştur.

Gereğini saygılarımla arz ederim.

Av. Suzan Şahin
Hatay Milletvekili

TBMM BAŞKANLIĞI		
Tali Komisyon	Kadın Erkek Fırsat Eşitliği	
Esas Komisyon	Anayasa	
Tarih :	16 Mart 2020	Esas No: 2/2715

TBMM
KANUNLAR ve KARARLAR MÜDÜRLÜĞÜ
11 Mart 2020
Numara.

TBMM
GELEN EVRAK
11 Mart 2020
No: 632819
EBYS'ye AKTARILMIŞTIR

GENEL GEREKÇE

TÜİK 2019 yılı nüfus verilerine göre Türkiye nüfusunun %50,2'si erkeklerden, %49,8'i kadınlardan; Yüksek Seçim Kurulu Seçmen İstatistiklerine göre ise seçmenlerin %50,7'si kadınlardan, %49,3'ü erkeklerden oluşmaktadır. Ülkemizde nüfusun ve seçmenlerin yarısını oluşturan kadınlar ne yazık ki siyasette, kamu ve ekonominin yönetiminde, siyasi partilerin yönetim kadrolarında eşitlik ilkesine uygun bir biçimde temsil ve katılım olanağı bulamamaktadır.

Ülkemizde İsveç, İtalya, Fransa gibi birçok gelişmiş ülkeden önce kadınlara 5 Aralık 1934 yılında seçme ve seçilme hakkı tanınmış olmasına rağmen, Türkiye'de kadınlar seçilme hakkının kullanılmasında uluslararası endekslerde hala son sıralarda yer almaktadır. Dünya Ekonomik Forumu Küresel Cinsiyet Eşitliği Raporu'na göre; Türkiye 153 ülke içerisinde 130'uncu sırada yer almakta, aynı rapora göre kadınların siyasette eşit katılımının sağlanması için en az 107 yıl geçmesi gerektiği ifade edilmektedir.

Parlamentolar Arası Birlik'in (IPU) 2002 verilerine göre, kadınların temsili açısından dünya ortalaması %14,5; Avrupa ortalaması %16,8 iken Türkiye'de bu oran yüzde 4,4 düzeyinde kalmış, aynı veriler 2017 yılında sırasıyla %23,6 ve %27,2 olmuştur. 2017 yılı için dünya ortalamasının çok gerisinde kalan Türkiye %14,7 ile Arap ve Asya Pasifik bölge ortalamalarından bile aşağıda kadın temsil düzeyine sahiptir. 2018 seçimlerinde Türkiye tarihinin en yüksek kadın milletvekili sayısına ulaşmış olsa da, bu oran %17,1 düzeyinde kalmış, 33 ilden hiç kadın milletvekili çıkmamıştır. Bununla birlikte Kadın Adayları Destekleme Derneği'nin (KADER) hazırladığı rapora göre Cumhuriyet tarihimiz boyunca 20 ilimizde (*Adıyaman, Ardahan, Artvin, Bayburt, Burdur, Erzincan, Giresun, Gümüşhane, Karabük, Karaman, Kilis, Kırıkkale, Kırklareli, Kırşehir, Nevşehir, Niğde, Osmaniye, Rize, Sinop, Yozgat.*) tek bir kadın milletvekili çıkmamıştır. Yine aynı rapora göre kadınların seçme ve seçilme hakkını kazandığı 1934 yılından bu yana yapılan 23 genel seçimde meclise giren 11.385 milletvekilinin sadece 598'i kadınlardan oluşurken, kadın yurttaşları seçme seçilme hakkını pek çok batılı ülkeden önce kazandığı için övünen ülkemizin, o tarihten başlayarak tam 85 yıldır kadınlara uygun gördüğü seçilme oranı %5,25'te kalmıştır.

Yürütme düzeyinde ise ülkemizde istisnalar dışında genellikle hep bir tane kadın bakan olmuş, o da her zaman kadın ve aile işlerinden sorumlu bakan olarak kalmıştır.

31 Mart yerel seçimlerinin sonuçlarına göre 8.257 belediye başkan adayının sadece 652'si, yani yüzde 7,89'u kadın adaylardan oluşurken, seçim sonrası 1.389 belediye başkanlığı koltuğundan ancak 43'üne kadınlar seçilebilmiştir.

Siyasal partilerin yönetimlerine kadınların katılımı yine sınırlı düzeyde kalmakta, kadınlara siyasal partiler içerisinde ayrılmış az sayıda ve yardımcı konulardan öteye geçmeyen bir alana sıkışıp kalmalarına neden olmaktadır. Kadınların siyasal partilerdeki görünürlüğü sınırlı, icazetli ve asimetrik bir görünüm oluştururken, siyasal partiler içerisinde kadın kolları da ana politika eksenini oluşturmaktan uzak yan kuruluş işlevindedir. Öte yandan, partilerin sahadaki faaliyetlerinde ise kadınların katılımı sayıca çok olmasına rağmen, içerik olarak görünmez ve süreksizdir. Kadınların mobilize edildiği kampanyalar, toplantılar yürütülmesine rağmen, kadınlar parti hiyerarşisi içerisinde yükselme ve karar organlarına seçilme veya atanma şansı elde edememektedir.

Yönetim kademelerinde de kadınların yeterince temsil edilmediği görülmektedir. Buna göre Türkiye'deki 13 işveren meslek örgütünün başkanlarının hepsi erkek, 7 yargı organlarında sadece 2 kadın başkan var, 81 ilin valisinin sadece 2'si kadın, akademik kadroların yüzde 44'ü kadınlardan oluşurken 176 rektörün sadece 17'si kadınlardan oluşmaktadır. Kamu personeli toplam 3 milyon çalışanın ise sadece yüzde 37'si kadınlardan meydana gelmektedir.

Bu gerçekler ışığında Türkiye'de kadınlar için ciddi bir temsil krizi olduğu görülmektedir. Anayasamızın 10'uncu maddesine dayanarak cinsiyet eşitliğini sağlamakla görevli olan devlet, kadınların siyasete katılımı ve eşit temsili konusunda imzaladığı uluslararası sözleşmeleri de hayata geçirmekle yükümlüdür.

Kadınların siyasete katılımı ve temsili düzenleyen uluslararası sözleşmeler şu şekildedir:

BM-İnsan Hakları Evrensel Beyanamesi, BM-Medeni ve Sosyal Haklar Sözleşmesi, BM-Kadınların Siyasal Haklarına Dair Sözleşmesi, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi, Avrupa Birliği Temel Haklar Bildirgesi, BM-Pekin Deklarasyonu ve Eylem Planı, BM-Kadınlara Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Tasfiye Edilmesine Dair Sözleşme (CEDAW), Avrupa Sosyal Şartı, Avrupa Yerel Yaşamda Avrupa Kadın Erkek Eşitliği Şartı, BM-Binyılın Kalkınma Hedefleri (2000-2015), BM-Sürdürülebilir Kalkınma Hedefleri (2015-2030), Avrupa 2020 Stratejisi.

Bu sözleşmelerin ortak noktası ise toplumsal cinsiyet eşitliğinin hayata geçirilmesi konusunda çerçeve çizerken, bu anlaşmalar çerçevesinde 'yasa karşısında eşitlik ve eşit korunma hakkı', 'eşit haklara sahip olma hakkı', 'siyasal hayata, kamu yönetimine ve kamu hizmetine eşit katılım hakkı', 'eşitlik için ayrımcılık yapmama gereği', 'eşitliğin sağlanması ve ayrımcılık yapılmamasından devletlerin/hükümetlerin sorumlu olduğu' üzerindedir. Toplumsal cinsiyet eşitliğinin sağlanması konusunda ilgili normlar

standartları da tanımlayan bu uluslararası sözleşmelere göre, siyasal karar organlarında her bir cinsin en az 1/3 oranında olması gerektiği kritik eşik olarak kabul edilmiştir. Bu oran Avrupa Birliği ve Avrupa Konseyi düzenlemelerinde en az %40'tır.

Mevzuatımızda ise Anayasamızın amir hükümlerine rağmen eşit siyasal katılım hakkını hayata geçirmekle ilgili yükümlü yasalarımızda ve ilgili kurumlarımızda toplumsal cinsiyet eşitliği ile ilgili hiçbir hedef ve görev tanımı yapılmamakta, bu konuda sorumluluk üstlenilmemektedir.

Tüm bu nedenlerle ülkemizde eşit temsil oranının siyasi partiler ve ilgili mevzuatımızda bağlayıcı bir şekilde düzenlenmesi bir zorunluluktur. Bu durum kadınların eşit temsili ve siyasete katılımlarının sağlanması, nüfusun ve seçmenlerin yarısını oluşturan kadınların karar alma mekanizmalarında %50 eşit temsilin sağlanması, toplumsal eşitliğin sağlanması konusunda atılması gereken hızlı bir adımdır. Bu çerçevede bu kanun teklifinde yapılan düzenleme ile bazı siyasi partiler tarafından kota uygulamasının ortaya çıkardığı kadınların son sıralarda ya da seçilemeyecek yerlere konulması gibi sorunların da önüne geçmek amacıyla fermuar sistemi ve kota birlikte düzenlenmiştir. Kadınları geri kalmış bir toplumun demokratik bir seviyeye ulaşması zordur. Bu nedenle bu kanun teklifi ile kadınların siyasete katılımı ve eşit temsili konusunda mevzuatımızda zorunlu ve bağlayıcı düzenlemelerin yapılması amaçlanmıştır.

MADDE GEREKÇELERİ

Madde 1- Madde ile seçimlerin ve seçim sonuçlarının kadınların eşit temsil ve katılımının sağlanması yönünde zorunluluk getirilirken, anayasanın temsilde adalet ilkesinin nüfusun yarısını oluşturan kadınlar açısından seçimlerde uygulanmasının sağlanması amaçlanmaktadır.

Madde 2 – Madde ile kadınların her düzeyde parti yönetiminde temsil ve katılımının sağlanması, kadınların kendi politikalarını oluşturabileceği, kadınları partilere kazandıracak, parti içerisinde güçlenmelerini sağlayacak kadın örgütlenmelerinin kurulması düzenlenmektedir.

Madde 3 – Madde ile kadınların siyasete katılımı konusunda bir tedbir uygulaması olarak fermuar sisteminin uygulanması ve kadın-erkek eşitliği konusunda kadınlar aleyhine olan eşitsizliğin kadınların eşit temsilinin garanti altına alınarak eşitsizlik ve ayrımcılığın giderilmesi amaçlanmaktadır.

Madde 4 – Madde ile ön seçim işlemlerindeki usulsüzlüklerin kadınların eşit temsilinin engellemesinin önlenmesi amaçlanmaktadır.

Madde 5 – Madde ile partilere yapılacak para yardımlarının üçte birinin ülkemizdeki ve partilerdeki siyasi katılım ve temsil konusundaki kadın-erkek eşitsizliğini gidermek, parti içerisindeki kadın örgütlenmelerini güçlendirmek amaçlanmaktadır.

Madde 6 – Madde ile il seçim kurulları ve Yüksek Seçim Kurulu'nun kadın-erkek eşitliğinin sağlanması doğrultusunda partilerin nihai aday listelerindeki kadın ve erkek aday sıralama ve sayısının, seçim sonuçlarında kadınların eşit temsil ve katılımını sağlayacak yönetime göre belirlenmesinin denetlenmesi ve sağlanması amaçlanmaktadır.

Madde 7 – Madde ile mahalli idareler seçimlerinde aday tespiti ile belediye ve il genel meclisi aday ve yedek listelerinin oluşturulmasında kadınların eşit temsili amaçlanmaktadır.

Madde 8 – Yürürlük maddesidir.

Madde 9 – Yürütme maddesidir.

MİLLETVEKİLİ SEÇİMİ KANUNU, SİYASİ PARTİLER KANUNU, MAHALLİ İDARELER İLE MAHALLE MUHTARLIKLARI VE İHTİYAR HEYETLERİ SEÇİMİ HAKKINDA KANUN İLE SEÇİMLERİN TEMEL HÜKÜMLERİ VE SEÇMEN KÜTÜKLERİ HAKKINDA KANUNDA DEĞİŞİKLİK YAPILMASINA DAİR KANUN TEKLİFİ

Madde 1 – 26/4/1961 tarih ve 298 sayılı Seçimlerin Temel Hükümleri ve Seçmen Kütükleri Hakkında Kanunu'nun 2'inci maddesinin birinci fıkrası aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

“Seçimler serbest, eşit, tek dereceli genel oy esaslarına göre ve her bir cinsiyetin %50 temsil ve katılımının gerçekleşmesi sağlanacak şekilde yapılır.”

Madde 2- 22/04/1983 tarih ve 2820 sayılı Siyasi Partiler Kanunu'nun 7'inci maddesinin birinci fıkrasına aşağıdaki cümle eklenmiştir.

“Siyasi partilerin her derecedeki teşkilatı ile grupları her bir cinsiyetin %50 oranında temsili ve katılımı esaslarına uygun olarak oluşturulur. Siyasi partilerin her derecedeki teşkilatının kongrelerine katılacak seçilmiş üyeler, her bir cinsiyetin %50 temsil ve katılımı esasına bağlı kâlınarak, bu yasanın o teşkilatla ilgili maddelerinde gösterilen şekil ve sayıda belirlenir.”

Madde 3 - 2820 sayılı Kanununun 37'inci maddesi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir:

“Milletvekili genel veya ara seçimlerinde, siyasi partilerin bir seçim çevresindeki adayların listesi ve bunların listedeki sırası, adaylığını koymuş olanlar arasından, kadın ve erkeklerin ayrı listelerle katılacağı bir ön seçimle ve her bir cinsiyetin %50 temsil ve katılımını gözeterek tespit edilir. Ön seçimde, o seçim çevresinde, o siyasi parti üye kayıt defterine göre düzenlenen parti seçmen listesinde yer alan bütün üyeler, ilçe seçim kurullarının yönetiminde serbest, eşit, gizli oy açık tasnif esaslarına göre oy kullanırlar.

Listeler fermuar sistemine göre kadın ve erkek adayların listeleri ayrı ayrı, ön seçimde aldıkları oy büyüklüğüne göre düzenlenir. En çok oy alan aday adayı 1'inci sıraya, diğer cinsiyetten en çok oy alan aday adayı 2'inci sıraya yerleştirildikten sonra, iki liste birbirini izleyen üç adayın aynı cinsiyetten olmaması esasına göre karıştırılarak, o seçim çevresinden çıkacak milletvekili sayısı kadar aday tespit edilir.

Siyasi partiler, ön seçim ya da aday yoklaması yaptıkları seçim çevrelerinde, toplam olarak Türkiye Büyük Millet Meclisi üye tamsayısının %5'ini aşmamak üzere, ilini, seçim çevresini, aday listesindeki sırasını, ön seçim veya aday yoklaması tarihinden en az on gün önce Yüksek Seçim Kuruluna bildirmek koşuluyla merkez adayı gösterilebilirler. Merkez adayları toplamında herhangi bir cinsiyetin %50 temsil ve katılımı esasına bağlı kâlınarak,

Merkez adayları her seçim çevresinin aday listelerindeki ilk iki adayın aynı cinsiyetten olması ve birbirini izleyen iki adayın aynı cinsiyetten olmaması esasına göre yerleştirilir.

Siyasi partilerin bir seçim çevresinde teşkilatı bulunmaz veya gösterilmesi gereken sayıda aday adayı veya kadın aday adayı olmazsa, o seçim çevresine ait aday listesi, merkez adayları için belirtilen esaslara göre, o seçim çevresinde çıkacak milletvekili sayısı kadar, parti tüzüğündeki esaslara göre merkez karar ve yönetim kurulunca belirlenir.

Parti aday cetvelleri, her bir cinsiyetin %50 temsil ve katılımı, ilk iki sıradaki adayların farklı cinsiyetten olması ve birbirini izleyen üç adayın aynı cinsiyetten olmaması esasına bağlı kalınarak düzenlenir.

Partilerin tüzüklerinde herhangi bir seçim çevresinde bütün üyelerin iştiraki ile yapacakları ön seçimde bu Kanunun ön seçimlerle ilgili hükümleri uygulanır.

Aday tespitinin yapılacağı gün, Yüksek Seçim Kurulu tarafından genel seçimlerden en az yetmiş beş gün önceki bir tarih olarak belirlenip ilan edilir. Seçime katılacak bütün siyasi partilerin tüzüklerindeki usullere göre il ve ilçelerde yapacakları aday tespitleri bütün yurtda aynı günde yapılır.

Genel seçimler için kabul edilen seçim çevresi, aday tespiti için de esas alınır.”

Madde 4- 2820 sayılı Kanunun 51’inci maddesinin 4’üncü fıkrası aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

“Bir seçim çevresinde ön seçimin, ön seçim işlemleri sebebiyle iptaline karar verildiği takdirde, ön seçim yenilenmez ve bu seçim çevresi için bütün adaylar parti tüzüğünün belli ettiği ve 48’inci maddede belirtilen esaslara göre, merkez karar ve yönetim kurulunca verilir.”

Madde 5- 2820 sayılı Kanunun Ek 1 inci maddesine aşağıdaki fıkra eklenmiştir:

“Partilere devletçe yapılacak para yardımının üçte biri, kadınlara yönelik araştırma, geliştirme, eğitim ve politika oluşturma çalışmalarında kullanılır ve bu amaçla parti kadın kollarına tahsis edilir.”

Madde 6-10/6/1983 tarih ve 2839 sayılı Milletvekili Seçimi Kanunu’nun 20’inci maddesine aşağıdaki fıkra eklenmiştir:

“İl seçim kurulları kendi seçim çevrelerine ait aday listelerinde yaptıkları inceleme sonucunda, 2820 sayılı Siyasi Partiler Kanunu’nun 37’inci maddesine bağlı kalınarak düzenlenmesinde noksanlık veya aykırılık bulunduğunu görürlerse, bu durumu geçici ilan tarihinden itibaren iki gün içinde, ilgili siyasi partilerin il başkanlıklarına ve yüksek seçim kuruluna bildirirler.”

Madde 7 – 18/01/1984 tarih ve 2972 sayılı Mahalli İdareler ile Mahalle Muhtarlıkları ve İhtiyar Heyetleri Seçimi Hakkında Kanunu'nun 10'uncu maddesinin 2'inci fıkrası ve 10 uncu maddesinin 4 üncü fıkrasının (a) bendi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir:

“Mahalli idareler seçimlerinde aday tespiti 2820 sayılı Siyasi Partiler Kanununun 37'inci maddesindeki hükümlere göre her bir cinsiyetin %50 temsil ve katılımı gözetilerek yapılır.”

“a) Yapılan aday tespitinde belediye başkanlığı için bir aday, belediye meclis üyeliklerine o seçim çevresi için tespit edilen üye adedi kadar asıl ve yedek olarak ayrı ayrı; il genel meclisi üyeliklerine o seçim çevresi için tespit olunan asıl ve yedek üyelikler sayısı kadar ayrı ayrı, aday belirlenir. Siyasi partiler, belediye meclis üyelikleri ile il genel meclisi üyelikleri asıl ve yedek aday listelerini her iki cinsiyetin, eşit temsiline olanak sağlayacak şekilde belirlenir.”

Madde 8 – Bu kanun yayımı tarihinde yürürlüğe girer.

Madde 9 – Bu kanun hükümlerini Cumhurbaşkanı yürütür.

